

răzvan victor pantelimon

PARTIDUL DEMOCRAT

evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004

COLECTIE DE SUCCES

LUMEN

Răzvan Victor Pantelimon

**Evoluția
Partidului Democrat
în perioada 2000 – 2004**

Editura Lumen
2006

Acest volum a apărut în cadrul Programului de Promovare a tinerilor cercetători derulat de Asociația Lumen cu susținere financiară din partea Editurii Lumen, Asociația Lumen și Euromarket Advertsing.

www.asociatialumen.ro

www.librariavirtuala.com

Materialul nu reprezintă în mod obligatoriu punctul de vedere al editorului sau al finanțatorilor.

Acest material este protejat de legile copyright-ului în vigoare. Orice multiplicare neautorizată, indiferent de suport, este interzisă și va fi pedepsită conform legii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Răzvan Victor Pantelimon – *Evoluția Partidului*

Democrat în perioada 2000 – 2004

Iași, Editura Lumen, 2006, România

Bibliogr.

P: 188, cm 14,8 X 21

ISBN: 10 973-7766-54-7

Design copertă: Euro Market Advertising

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iași, Romania: Lumen.

Răzvan Victor Pantelimon

**Evoluția
Partidului Democrat
în perioada 2000 – 2004**

Editura Lumen
2006

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). Evolutia Partidului Democrat in perioada 2000 – 2004. Iasi, Romania: Lumen.

Cuprins

Cuvânt înainte.....	7
Introducere.....	9
Capitolul I. Conceptele de partid cartel și partid catch-all	16
Capitolul II. Scurt istoric al PD (1990 – 2000)	32
2.1. Ruperea FSN (1991-1992)	33
2.2. Partidul Democrat între 1992 și 1996	36
2.3 Inserția internațională a PD	40
Capitolul III. Analiza electoratului PD.....	43
3.1. Orientarea ideologică a votanților PD	44
3.2. Volatilitatea electoratului Partidului Democrat.....	49
3.3. Segmentarea electoratului PD	52
3.4. Motivația votului pentru PD	60
Capitolul IV. Alegerile locale și generale din 2000	63
4.1. Alegerile locale din 4 – 18 iunie 2000	63
4.2. Alegerile generale din noiembrie 2000	70
Capitolul V. Evoluția PD 2001 – 2004	76
5.1. Reorganizarea internă a PD și evoluția sa până în 2004	77
5.2. Activitatea legislativă a PD	95
5.3. Formarea Alianței Dreptate și Adevăr PNL – PD	107
Capitolul VI. Alegerile locale și generale din 2004	117
6.1. Alegerile locale din 6 – 20 iunie 2004	118
6.2. Alegerile generale din noiembrie 2004	122

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

Capitolul VII. Fenomenul migrațiilor politice	129
Concluzii	149
Bibliografie	154
Anexe	162

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004. Iași, România: Lumen.

Cuvânt înainte

Această lucrare încearcă să analizeze în ce măsură concepte care au făcut carieră în știința politică contemporană și care sunt utilizate tot mai mult pentru a analiza și a înțelege realitățile politice prezente în societățile dezvoltate, pot fi aplicate și cazului românesc.

Am avut în vedere în special aplicarea conceptului de „*partid-cartel*” la spațiul politic românesc, luând ca studiu de caz Partidul Democrat. Analiza noastră nu trebuie înțeleasă, în nici un caz, ca o critică adusă PD, membrilor acestuia sau ca utilizare a exemplului PD pentru ilustrarea negativă a anumitor aspecte politice contemporane. Am încercat aici surprinderea cu mijloace științifice doar a anumitor aspecte ale acestei realități complexe, care este un partid politic, fiind conștienți că nu am epuizat nici pe departe prezentarea Partidului Democrat și a evoluției sale.

Trebuie precizat clar de la început că conceptul de partid-cartel nu poate fi înțeles decât dacă avem în vedere că el nu poate fi aplicat decât într-un „*sistem de partide-cartel*” în care toate partidele au, într-o măsură mai mare sau mai mică, aceste caracteristici. Un partid nu poate avea caracteristicile unui partid-cartel, așa cum apar ele în literatura de specialitate, decât dacă sistemul în sine are aceleași caracteristici, deoarece modul în care se realizează relaționarea dintre partide este definitiv pentru fenomenul de cartelizare al vieții politice.

Am analizat cazul Partidului Democrat deoarece pe de o parte ne era familiar, iar pe de altă parte îl considerăm unul dintre cele mai importante partide actuale. Ideal ar fi fost analiza tuturor partidelor politice majore și a relațiilor dintre acestea, însă această întreprindere depășește obiectivele pe care ni le-am propus aici. Considerăm că același tip de analiză

Extras din⁷ volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

realizat asupra Partidului Democrat poate fi extins și la celelalte partide politice românești, iar rezultatele obținute vor fi similare cu cele observate de noi în această lucrare.

În final, vreau să mulțumesc în primul rând domnului profesor Daniel Barbu, Directorul Institutului pentru Cercetări Politice din cadrul Universității din București, profesorilor mei din cadrul Facultății de Științe Politice, tuturor membrilor PD care m-au ajutat cu sfaturi și informații, dar mai ales soției mele, Andreea, care a fost mereu alături de mine, și căreia îi dedic această lucrare.

*București,
decembrie 2005*

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

Introducere

Rolul partidelor politice în viața politică modernă este extrem de important, lucru subliniat de numeroși cercetători ai domeniului politic. Partidele politice au fost printre primele subiecte de analiză încă din momentul nașterii științei politice moderne, după cum demonstrează lucrările clasice ale lui Ostrogorski, Michels și Weber de la începutul secolului trecut.

Ulterior au fost publicate lucrări extrem de importante (ex. Merriam, Schattschneider, Neumann), dar abia în anii 50, 60 și 70 ai secolului al XX –lea studiile despre partidele politice au dat naștere unui subdomeniu al științelor politice. Creșterea aceasta a fost spectaculoasă, astfel încât în perioada de după 1945, au fost publicate aproximativ 11.500 de cărți, articole și monografiile care analizau doar partidele și sistemul de partide din Europa de Vest.¹

E. E. Schattschneider afirma încă din 1942 că „*democrația modernă este de ne imaginat fără conceptul de partide politice*”.² Câteva decade mai târziu alți cercetători ai domeniului utilizau aceeași termeni pentru a ilustra rolul central al partidelor politice în societățile moderne. Astfel s-a spus că partidele sunt o componentă endemică, de neocolit a democrației, democrațiile europene fiind nu doar democrații parlamentare ci și

¹ S. BARTOLINI, D. CARAMANI, and S. HUG, *Parties and Party Systems: A Bibliographical Guide to the Literature on Parties and Party Systems in Europe since 1945*. London: Sage, 1998, (on CD-rom) apud José Ramon MONTERO, Richard GUNTHER, *The Literature on Political Parties: a Critical Reassessment*, WP nr. 219, Barcelona: Institut de Ciències Politiques i Socials, 2003, p. 4.

² E. E. SCHATTSCHEIDER, *Party Government*, Rinehart, New York, 1942 p. 1.

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

democrației de partide.³ Peter Mair spunea că „*acum mai puțin de o decadă cei care studiau partidele politice erau acuzați că cercetează o ramură depășită a disciplinei, astăzi acesta este un domeniu care strălucește de sănătate și promisiuni.*”⁴

Datorită acestei percepții asupra rolului major pe care îl joacă partidele politice în societatea actuală și literatura de specialitate asupra acestui subiect este deosebit de abundentă. De aici apar dificultăți majore la momentul definirii acestui concept. Credem că cea mai viabilă definiție a termenului de partid politic rămâne cea dată de Joseph LaPalombara și Myron Weiner în lucrarea lor din 1966. În viziunea lor noțiunea de partid politic implică existența a patru trăsături esențiale:

- o organizare durabilă, care să aibă o speranță de viață politică superioară celei a liderilor săi.
- o organizare locală bine stabilită și aparent durabilă, care să întrețină raporturi constante și variate cu eșalonul național.
- voința deliberată a liderilor naționali și locali de a dobândi și exercita puterea, singuri sau împreună cu alții, și nu doar de a influența puterea.
- dorința de a căuta un sprijin popular prin intermediul alegerilor sau prin orice altă modalitate.⁵

Funcțiile partidelor politice pot fi clasificate în trei mari categorii, în raport de rolurile principale pe care le au în societate:

- partidele ca participanți la alegeri: simplifică alegerea pentru votanți, educă cetățenii, generează simboluri de identificare și loialitate, mobilizează oamenii să participe.
- partidele ca organizație: recrutează lideri politici și ocupă posturi guvernamentale, instruiesc elite politice, articulează interese politice, agregă interese politice.

³ José Ramon MONTERO, Richard GUNTHER, *The Literature on Political Parties: a Critical Reassessment*, WP nr. 219, Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2003, p. 5.

⁴ Peter MAIR, *Party System Change. Approaches and Interpretations*, Oxford University Press, Oxford (NY), 1997, p. vii.

⁵ Joseph LAPALOMBARA, Myron WEINER, *Political Parties and Political Development*, Princeton University Press, Princeton (NY), 1966, apud Jean CHARLOT, *Les Partis Politiques*, Librairie Armand Colin, Paris, 1971, p. 22.

- partidele ca participanți la guvernare: creează majorități guvernamentale, organizează guvernarea, implementează obiective politice, organizează dizidența și opoziția, răspund pentru acțiunile guvernamentale, controlează administrația de stat, încurajează stabilitatea guvernamentală.⁶

Într-o altă opinie „cheia eficacității unui partid politic stă în capacitatea sa de a genera simboluri de identitate politică (fie prin numele său, prin platformă, prin ideologie, prin sloganuri, fie prin liderii săi trecuți și prezenți) care să îi unească pe votanți și militanți dincolo de liniile multiple care divid societatea pe motive de clasă, status, familie, sex, religie, grup etnic, limbaj sau vârstă.”⁷

Rolurile și funcțiile pe care trebuie să le îndeplinească partidele politice sunt extrem de importante în țările aflate în plin proces de tranziție și consolidare democratică. În astfel de societăți, votanții și cei care se implică în politică au o slabă experiență politică și trebuie să înfrunte numeroase incertitudini. Aici identificarea partidistă și legăturile între partide și diverse grupuri sociale joacă adeseori un rol minor în crearea unei rețele care să dea naștere unui sentiment de responsabilitate și de control („accountability”) între cetățeni și cei care îi reprezintă.

Dacă sistemul de partide este slab instituționalizat, responsabilitatea este greu de stabilit. Majoritatea cetățenilor nu pot evalua în totalitate vastul număr de politicieni individuali, deoarece pentru aceasta este nevoie de o informație considerabilă pe care cei mai mulți dintre votanți nu o dețin.⁸

Totodată în acele țări care au devenit democratice după o lungă perioadă în care au fost lipsite de competiția partidistă, consolidarea unui

⁶ Russel J. DALTON, Martin P. WATTENBERG „Unthinkable Democracy” în Russel J. DALTON, Martin P. WATTENBERG (editors), *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*, Oxford University Press, Oxford (NY), 2002, p. 5

⁷ Guillermo O’DONNELL, Philippe C. SCHMITTER, Lawrence WHITEHEAD, *Tran-siciones desde un gobierno autoritario, 4. Conclusiones tentativas sobre las democrac-ias inciertas*, Ediciones Paidós, Barcelona -Buenos Aires-México, 1994, p. 95

⁸ Scott MAINWARING, Timothy R. SCULLY, „La institucionalización de los sistemas de partido en la América Latina”, în *América Latina Hoy*, Instituto de Estudios de IberoAmérica y Portugal, Salamanca, 1997, p. 91-109.

sistem în care partidele să conducă intermedierea intereselor are de înfruntat obstacole majore. Printre aceste obstacole se numără: gradul ridicat de volatilitate electorală, lipsa partidelor cu aderență de masă și lipsa de responsabilitate și comunicare a partidelor față de alegători după momentul electoral.⁹

Fluiditatea structurii sociale împreună cu lipsa cristalizării unor identități clare, sugerează imposibilitatea realizării unui model („pattern”) stabil de identificare partidistă în sistemele de partide post-comuniste.¹⁰

În România rolul partidelor este cu atât mai important cu cât aici s-a dezvoltat un fenomen care poate fi denumit „partidocrație”, „adică o formă de guvernare în care partidele dețin monopolul absolut al personalului, resurselor și politicilor guvernamentale. [...] partidocrația dejuridizează statul, care devine o practică a partidelor și a clientelei lor sociale. Statul nu funcționează, într-un regim politic de acest tip, ca o totalitate a instituțiilor și normelor sale de drept, ci asemeni unei totalizări variabile a partidelor care-și dispută puterea.”¹¹ Vom analiza în capitolul următor modelul acesta „partitocratic” și aplicabilitatea lui la cazul românesc.

Această partidocrație mai este denumită și „partidoarhie” și este văzută ca rezultatul unei dominații și instituționalizării extreme a partidelor politice, fiind un factor important în erodarea eficacității, legitimității și stabilității democrației.¹²

Fenomenul acesta este întâlnit și în alte sisteme de partide, de exemplu în spațiul brazilian, unde este cunoscut sub denumirea de „fiziologie”, iar politicienii care îl practică au fost definiți astfel: „Adept al fiziologiei este deputatul sau politicianul care se folosește de stat în scopuri personale sau familiale, ori pentru clientela politică. Dorește funcția pentru a

⁹ Herbert KITSCHOLT, Zdenka MANSFELDOVA, Radoslaw MARKOWSKI, Gábor TÓKA, *Post-communist party systems. Competition, Representation, and Inter-Party Cooperation*, Cambridge University Press, Cambridge (NY), 1999, p. 394.

¹⁰ Peter MAIR, *Party System Change. Approaches and Interpretations*, Oxford University Press, Oxford (NY), 1997, p.182.

¹¹ Daniel BARBU, *Republica absentă*, Nemira, București, 1999, pp. 149 - 157.

¹² Larry DIAMOND, *Developing Democracy. Toward Consolidation*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1999, p. 97.

Extras din volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

*profita. Uneori folosesc etichetele ideologice tradiționale, dar comportamentul lor nu are nici o legătură cu etichetele utilizate.”*¹³

Considerăm că și în România sistemul de partide se înscrie în liniile generale de evoluție aplicabile spațiului european. Astfel în opinia noastră două dintre procesele analizate în ultimii ani pentru democrațiile occidentale, este vorba de pierderea identității partidiste și de apariția „*partidului cartel*” se pot aplica și partidelor politice din România, cum de altfel afirmă și alți autori. Pentru a demonstra această ipoteză am analizat evoluția recentă a unuia din partidele importante din România, este vorba de Partidul Democrat, dar considerăm concluziile acestui studiu aplicabile și celorlalte partide din spectrul politic românesc.

Teza pe care dorim să o demonstrăm este aceea că membrii PD tind tot mai mult să își piardă identificarea partidistă și să devină asemănători cu cei ai partidelor din țările industrializate, lucru care explică într-o oarecare măsură „trădările răsunătoare” ale unor lideri locali sau chiar naționali. În același timp considerăm că Partidul Democrat a dobândit caracteristicile unui partid cartel, deși anumite evoluții ale sale din perioada 2001-2002 au constituit o încercare de a schimba aceste caracteristici în sensul transformării sale într-un partid catch-all, apărând astfel un tip mixt, hibrid de partid.

Această lucrare este structurată pe două mari axe. Prima este o prezentare a conceptului de „*partid cartel*” așa cum apare el în literatura de specialitate, precum și a celor mai recente contribuții în ceea ce privește aplicabilitatea acestui concept la sistemele de partide din țările Europei Centrale și Orientale, cu o mai mare concentrare pe cazul românesc. Vom prezenta totodată și termenul de partid „catch-all” pentru a vedea cum a evoluat acesta către partidul cartel și modul în care elemente ale acestui tip de partid s-au perpetuat.

O a doua axă analizează evoluția și transformările care au avut loc în cadrul PD în perioada dintre cele două alegeri generale din 2000 și respectiv 2004. Ne vom concentra pe migrațiile dinspre și către PD (în special cele la nivel parlamentar și al administrației publice locale), pe formarea Alianței D.A. PNL – PD, pe cele două momente electorale 2000

¹³ Fernando Enrique CARDOSO, Mário SOARES, *Lumea în portugheză. Un dialog*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001, p. 61.

și 2004 și pe urmările lor, precum și pe schimbarea de orientare ideologică a PD care va culmina cu orientarea către doctrina populară.

Metodologia folosită în acest studiu îmbină metodele cantitative (analiza de date empirice: sondaje, rezultate electorale, informații mass-media) cu cele calitative (aplicarea unor modele teoretice la realitățile empirice astfel încât să se poată infera concluzii). Tipul de metodologie utilizat diferă în funcție de cele două axe principale despre care vorbeam mai sus.

Astfel prima parte utilizează literatura de specialitate pentru a da o imagine cât mai precisă (în limita posibilităților) a conceptului de „*partid cartel*” și a caracteristicilor acestuia. În cea de a doua parte am avut în vedere aceste caracteristici ale partidului cartel și am urmărit să observăm dacă informațiile disponibile ne permit să plasăm PD-ul într-unul dintre aceste modele (de la general la particular). Totodată utilizând datele empirice (rezultate electorale am încercat să vedem ce caracteristici dau acestea (de la particular spre general)).¹⁴

Sursele folosite se împart și ele în funcție de ceea ce am dorit să demonstrăm. Primul capitol care prezintă bazele teoretice ale cercetării analizează literatura de specialitate generală, dar și lucrări despre spațiul central și est european și despre cel românesc.

Al doilea capitol care dorește să prezinte pe scurt evoluția PD între momentul înființării și începutul anului 2000 se bazează pe surse istorice și pe articole de specialitate. Următorul capitol analizează rezultatele Partidului Democrat în alegerile din 2000 și se bazează pe date oficiale și pe materialele interne puse la dispoziția noastră, precum și pe articole din reviste de specialitate și pe mass-media.

Partea cea mai consistentă a cercetării prezintă evoluția PD între anii 2001 și 2004 are un caracter expozitiv și se bazează în principal pe materiale mass-media, pe unele interviuri realizate cu lideri ai PD, precum și pe documentele interne pe care am putut să le obținem. Această prezentare este structurată la rândul ei pe mai multe axe: migrațiile aleșilor locali și centrali, formarea Alianței D.A. și transformarea ideologică a PD.

¹⁴ Eva Anduiza PEREA, Ismael CRESPO, Mónica Méndez LAGO, *Metodología de la Ciencia Política*, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid, 1999.

INTRODUCERE

Un ultim capitol analizează alegerile locale și generale din 2004, precum și urmările lor (negocierile pentru formarea Consiliilor Județene, alegerea lui Traian Băsescu ca președinte, formarea guvernului de către o coaliție destul de eterogenă etc.).

Anexele au rolul de a întregi conținutul lucrării și constituie instrumente suplimentare de informare asupra unor aspecte concrete.

Extras din¹⁵ volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iași, România: Lumen.

Capitolul I

Conceptele de partid cartel și partid catch-all

În democrațiile industrializate partidele și sistemele de partide au cunoscut procese importante de schimbare și modificare. Două dintre aceste procese sunt: pierderea membrilor și partizanilor partidelor și apariția unor noi modele de partide: partidul catch-all și partidul cartel.

Primul proces, al pierderii identificării partidiste și al modificărilor în sentimentul apartenenței la un partid a fost semnalat încă de la începutul anilor 80. Astfel Montero susținea: „*Cristalizarea Statului social de drept a avut două consecințe fundamentale: 1) privarea partidelor de unele din motivațiile prin care sprijineau atât integrarea diverselor sectoare în rândurile lor cât și mobilizarea în vederea satisfacerii unor cereri, procese pe care până atunci le ofereau în regim de cvasi monopol; 2) finanțarea statală a alterat profund relația între aparatul central al partidelor și membri, în sensul facilitării unei mai mari independențe a candidaților și liderilor în raport cu membrii individuali.*”¹⁵

Acest fenomen se poate încadra într-un context mai larg al unor schimbări politice la toate nivelurile societății: micro, mediu și macro¹⁶.

¹⁵ José Ramon MONTERO, Partidos y participación política: algunas notas sobre la afiliación política en la etapa inicial de transición española, în *Revista de Estudios Políticos*, nr. 23, Madrid, 1981, p. 33 - 72.

¹⁶ Russel J. DALTON, Martin P. WATTENBERG, „Unthinkable Democracy” în Russel J. DALTON, Martin P. WATTENBERG (editors), *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*, Oxford University Press, Oxford (NY), 2002, p.10 - 14.

Extras din¹⁶ volumul:

Pantelimon, R.V. (2006). *Evoluția Partidului Democrat în perioada 2000 – 2004*. Iasi, Romania: Lumen.

Schimbările la nivelul cel mai mic al societății, la nivelul cetățenilor se referă la:

- creșterea nivelului de educație al cetățenilor, care devin mai informați politic și ca atare mai puțin înclinați să voteze din obișnuință cu un partid, duce la erodarea bazelor electorale ale partidelor, baze care până atunci se bazaseră pe afecte și obișnuințe.
- apariția și răspândirea unor valori post-materialiste care trec dincolo de identificarea partizană și care în același timp intră în contradicție cu structura ierarhică și rigidă a sistemului de partide.
- creșterea mobilității sociale a dus la dispariția legăturii dintre partidele politice și anumite grupuri sociale și prin urmare și la slăbirea legăturii partidiste.

La nivelul mediu al societății schimbările s-au manifestat în:

- dezvoltarea extraordinară a mass-mediei care a dus la preluarea unor funcții ale partidelor de către aceasta și totodată la mutarea accentului campaniilor electorale de pe partidele politice pe candidați.
- proliferarea unui număr tot mai mare de grupuri de interese și lobby care și-au asumat o parte din funcțiile tradiționale ale partidelor a dus la scăderea interesului pentru acestea din urmă.
- alte modificări au avut loc la nivelul partidelor însele, materializate în creșterea profesionalizării și instituționalizării lor, care duce la marginalizarea apartenenței partidiste.

O ultimă categorie de modificări care au influențat partidele politice sunt cele de la nivel macropolitic:

- dezvoltarea unor tehnici de campanie noi a dus la mutarea accentului de la militantismul direct la folosirea mass-mediei, a sondajelor de opinie, adică de la campanii „labour-intensive” la cele „capital-intensive”.
- o modificare importantă s-a produs în procesul de selectare a candidaților (ex: organizarea de alegeri primare) care a dus la scăderea rolului partidelor în desemnarea acestora.
- scăderea identificării partidiste a mai fost pusă pe seama unei crize generale a democrației.

Extras din⁷ volumul:

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

Conținutul acestui volum nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al Editurii Lumen sau al finanțatorilor

www.edituralumen.com

Publicat cu finanțarea:

www.EuroMarket.ro
Web services & design
E-commerce applications